

תיקונים והוספות למונחי הדקדוק

באדר תש"א הוציעה מחלקת החינוך של כנסת ישראל לוועד הלשון לחזור ולבדוק את מונחי הדקדוק שקבע (ע' "לשוננו" כרך ז' עמ' 404—410, כרך ח' עמ' 227—237) לאור נסיון המורים בשנים האחרונות.

ועד הלשון הסכים להצעה זו וביקש ממחלקת החינוך שתביא לפניו את שאלותיה והצעותיה, מנומקות ומוסברות, כדי שתעיין בהן הוועדה למונחי הדקדוק ותדון בהן בישיבותיה.

באב תש"ב מסרה מחלקת החינוך לוועד הלשון תזכיר מפורט של מר חנוך ילון — נדפס בינתיים בקונטרס "עניני לשון" עמ' 40—45 — והוא בצירוף הערותיהם של דר' גויטיין, חבר הוועדה הנ"ל, ושל דר' י' פרץ שימש יסוד לדיוני הוועדה בחדשי שבט — תמוז תש"ב. הוועדה הצטמצמה לפי שעה בבדיקת המונחים שבתורת הצורות והתחביר, שהם בעיקר כלולים בחומר הנלמד בבתי הספר, ועוד תוסיף לעיין במונחי ההיגוי.

בוועדה השתתפו: מטעם ועד הלשון — פרופ' נ"ה טורטשינר, פרופ' מ"צ סגל, פרופ' מ"ד קאסוטו; מטעם מחלקת החינוך — דר' יהושע גוטמן, דר' י' פרץ ודר' ב' קלאר (חבר ועד הלשון). מזכיר הוועדה היה דר' ז' בן-חיים.

צ"ל	עמ'	מונח לועזי	מונח עברי
שם המדע:	405	etymology	גְּזִירָה (במובן אקטיבי)
תורת הגְּזִירָה			גְּזִירוֹת (במובן פסיבי)
חֲרִיג (1)	"	irregular	חֲרִיג
כְּנוּי קְבוּק	"	pronomen inseparatum	כְּנוּי קְבוּר
כְּנוּי הֶדְדִי	"	pronomen reciprocum	כְּנוּי גּוּמְלִין — גּוּמְלִין
כְּנוּי מְסֻתָּם	"	pronomen indefinitum	כְּנוּי סוּתָּם
תְּנוּיִת מְסֻתָּמָת	"	indefinite article	תְּנוּיִת סוּתָּמָת
מְצַב מְסֻתָּם	406	status indeterminatus	מְצַב סְחוּס
טְפוּלָה	405	affix (prae-, in-, suffix)	מוֹסְפִית (כולל:)
(מספר) זוגי	406	dualis	מְסַפֵּר זוגי
הַדְרָגָה = gradatio	"		הוֹסֵף עַל הַעֲרָכָה = comparatio
דְרָגָה = gradus			

(1) אין הוועדה מתנגדת להבעת העניין בדרך השלילה, כגון: לא-סדיר, שאינו סדיר, אבל עדיף ממנו המונח הפשוט, וכדי שיהא המונח מקביל לניגודו בצורה, נקבע: חריג לעומת סדיר.

צ"ל	ע"מ	מונח לועזי	מונח עברי
דְּרָגַת־הַפְּשׁוּט	406	positivus	עָרְךָ־הַגֵּרָדוֹת
דְּרָגַת־הַיּוֹתֵר	"	comparativus	עָרְךָ־הַיִּתְרוֹן
דְּרָגַת־הַמְּפֹלֵג	"	superlativus	עָרְךָ־הַעֲלִיוֹנוֹת
דְּרָגַת־הַמְּעֵלָה	"	elativus	עָרְךָ־הַמְּאֹדוֹת
מַלְת־ ⁽²⁾ ־חַיּוֹב	"	particula affirmationis	מְלִית־חַיּוֹב
מַלְת־ ⁽²⁾ ־שְׁלִילָה	"	particula negationis	מְלִית־שְׁלִילָה
תְּאֵר־הַפֶּעַל ⁽³⁾	"	adverbium	(מַלְת־) תְּאֵר־הַפֶּעַל
תְּאֵר־הַפֶּעַל ⁽³⁾	408	adverbial adjunct	תְּאֵר־הַפֶּעַל
מְשַׁפֵּט־תְּאֵר־הַפֶּעַל ⁽³⁾	"	adverbial clause	מְשַׁפֵּט־תְּאֵר־הַפֶּעַל
פֶּעַל מְפֹרָשׁ	407	verbum finitum	פֶּעַל מְסֻיָּם
פֶּעַל לֹא־מְפֹרָשׁ	"	verbum infintum	פֶּעַל לֹא־מְסֻיָּם
פֶּעַל פְּתוּחִי	"	verbum inchoativum	פֶּעַל דְּרָגְנִי
פֶּעַל חֲזוּרִי	"	verbum iterativum	פֶּעַל כְּפֹלְנִי
דְּרָךְ־אֲוִי	"	modus optativus	דְּרָךְ־חוֹל
מְקוֹר מִתְחַבֵּר ⁽⁴⁾	"	infinitivus constructus	מְקוֹר נְטוּי
nomen verbi = שֵׁם־פֶּעַל			הו"ס ה:
= שֵׁם־פְּעֻלָּה			הו"ס ו:
nomen actionis			
עָבַר (שְׁ)בִעָתִיד		plusquamperfectum	עָבַר בְּעָתִיד, נִשְׁלָם בְּעָתִיד
צְרוּף (מְלִים)	408	phrase	פְּסוּקִית
לְנֹאִי	"	attribute	סִפָּח
שֶׁל לְנֹאִי, לְנֹאִי	"	attributive	סִפְחִי
מְשַׁפֵּט־אֲוִי	"	optative clause	מְשַׁפֵּט־אֲחוּל
מְשַׁפֵּט־חֲזוּי	"		הו"ס ה:
affirmative sentence			
מְשַׁפֵּט־צְוִי	"		הו"ס ה:
imperative clause			
מְשַׁפֵּט־תְּכִלִּית	"	final clause	מְשַׁפֵּט־תְּכִלִּית, - כְּוָנָה
בְּרָרָה	409	disjunction	הַפְּרָד
מְשַׁפֵּט־בְּרָרָה	408	disjunctive clause	מְשַׁפֵּט־הַפְּרָד

(2) מלית תשמש רק במשמעות "מלה זעירה", ולא כשם סוג דקדוקי.

3 ובצירופים תושמט מלת "הפועל", כגון תואר-הזמן, תואר-המקום; תואר-האופן וכיו"ב.

(4) מבחינים מקור מתחבר נפרד, כגון: אוהב לשמוע, ומקור מתחבר נסמך כגון:

בנסוע הארון, בשכבו וכדומה.

צ"ל	עמ'	מונח לועזי	מונח עברי
אָחוּי	409	coordination	אָחִיָּה
to coordinate = אָחָה			הוֹסֵף :
מְשַׁפֵּט מְאָחָה	408	coordinate clause	מְשַׁפֵּט אָחוּי
	410	überordnen	מחוק : שוֹרֵר
מְשַׁפֵּט מְשַׁעֲבֵד	409	subordinating clause	מְשַׁפֵּט שוֹרֵר
מְשַׁפֵּט מְשַׁעֲבֵד	"	subordinate clause	מְשַׁפֵּט מְשַׁעֲבֵד, - תְּלוּי
הִיא מְשַׁעֲבֵד = to be subordinate	" }	abhängen; subordinate	הִיא תְּלוּי ב', הִיא מְשַׁעֲבֵד
הִיא תְּלוּי = to depend			
to subordinate = שַׁעֲבֵד			
complex clause; Satzgefüge	409	compound-, complex clause	הוֹסֵף : מְשַׁפֵּט מְרַבֵּב
מְשַׁפֵּט מְחַבֵּר = compound clause, Satzreihe			
מְשַׁפֵּט יְחִיד - מְשַׁפֵּט שחלק ממנו מבודד, עומד בראש החלק העומד בראש ייקרא חלק יחיד, כגון : ה ח כ ם עיניו בראשו.			הוֹסֵף :
אֵיבֵר - משפט שהוא חלק של משפט מקיף אחר, כגון של משפט מורכב או מחובר או של מחזורת.			הוֹסֵף :
תְּנָאֵי קִיִּים = real condition			הוֹסֵף :
תְּנָאֵי בְּטָל = irreal condition			הוֹסֵף :
הַפּוּךְ (סְדֵר־) הַמְלִיִּים	409	inversion	סְרוּס
הַפּוּךְ (הַגְּיִיִּים)	"	metathesis	וּכְנֵן סְרוּס
הַסּוּר	"	ellipsis	חֶסֶר, הַחֲסָרָה
הַפּוּךְ לְשֵׁם-עֵצִים	"	substantivieren	הַעֲצָם
הַפּוּךְ לְטַעַל	"	verbalisieren	הַטַּעַל

ציל	עמ'	מנח לעזוי	נדסט	מנח עברי
	409	correlation		התיחסות
	"	correlativum		מלת־ההתיחסות
	משלים־הזקה =			הוסף:
	Beziehungswort ; אגף			
	(כגון: אלו דברים שאין להם שיעור).			

מידיעות ועד הלשון העברית

- לחבר ועד הלשון, הד"ר יצחק אפשטיין, מלאו שמונים שנה.
- לחבר ועד הלשון, הפרופ' נחום סלושץ, מלאו שבעים שנה.
- הפרופ' נחום סלושץ זכה בפרס ביאליק לשנת תש"ג בעד ספרו „אוצר הכתובות הפיניקיות“, שיצא לאור ע"י ועד הלשון וחברת „דביר“ בסיוע מוסד באיליק.

— מלאו עשרים שנה לפטירת נשיאו הראשון של ועד הלשון, אליעזר בן יהודה ז"ל. החוברת הקרובה של „לשונונו“ תוקדש לזכרו.

— מלאה שנה לפטירת נשיא ועד הלשון, הפרופ' דוד ילין ז"ל.

— נפטר בירושלים חבר ותיק של ועד הלשון, ה' יוסף בר"ג מיוחס ז"ל.

— נפטר בירושלים חבר ועד הלשון, הפרופ' אביגדור אפסטיביצר ז"ל.